

CDA weg uit de dichotomie markt-staat

Allereerst past een felicitatie aan het blad *de Helling*, het tijdschrift van het Wetenschappelijk Bureau van GroenLinks, voor het 25-jarig jubileum. Het is te prijzen dat het daarbij het thema verantwoordelijkheid centraal stelt. Volgens de uitnodiging bepaalt de interpretatie van het begrip 'eigen verantwoordelijkheid' in steeds sterkere mate het verschil tussen linkse en rechtse partijen. Dit vraagt om een weerwoord. De christendemocratie grondt immers het samenlevingsperspectief dat zij kan bieden op gespreide of persoonlijke verantwoordelijkheid, één van de sleutelbegrippen in haar denken. Ten onrechte wordt deze visie wel eens op één lijn gesteld met die van de liberalen. 'Persoonlijke verantwoordelijkheid' mag niet worden vereenzelvigd met een beperkte, egocentrische behartiging van het eigen belang, maar behelst een persoonlijke verantwoordelijkheid tegenover God, jezelf of je naasten, of ze nu tijdgenoten zijn of behoren tot volgende generaties. De veronderstelling achter de marktideologie dat het goed voor iedereen zou zijn als iedereen consequent zijn eigen belang nastreeft, blijkt –zo wordt ook door de financiële crisis geïllustreerd – niet waar.

Laat ik dit nader illustreren. De afgelopen jaren is gebleken dat er van alles mis is in de financiële sector. Ondoorzichtige producten werden aan de man gebracht, zoals hypotheek gebaseerd op buitenlandse valuta. Gemakshalve werd er echter niet bij verteld dat de risico's hoog zijn als de euro in waarde gaat dalen. Ook aan de discussie over bonussen lijkt geen einde te komen. Zeker niet nu blijkt dat de ingevoerde wettelijke beperkingen op bonussen massaal worden ontdoken door de vaste salarissen fors te verhogen. Al snel klinkt dan de roep om nog meer en betere regels. Maar dit is een misvatting. Teveel wordt daardoor de crisis benaderd vanuit het dichotome markt-staat denken. De markt zelf heeft bewezen deel te zijn van deze financiële crisis. Maar een sterke(re) rol van de overheid bij het oplossen van de oorzaken van de financiële crisis kan ook nooit volstaan. Het is een schier onmogelijke taak om als overheid te allen tijde

te willen voorkomen dat mensen zich ten koste van anderen schamteloos verrijken. Er zijn dan zoveel regels nodig dat elke ondernemingszin wordt verstikt. Deze crisis biedt juist ruimte om de broodnodige ethische inzichten en waarden een plek te geven. Naar mijn overtuiging zou de Rijnlandse manier van bankieren met een lange termijn focus en een waardeoriëntatie – met een nadruk op noties als matiging, zelfbeperking en vertrouwen – in ere hersteld moeten worden. We kunnen uit de crisis komen door meer persoonlijke verantwoordelijkheid te nemen. Het is mijn overtuiging dat dit appel op persoonlijke verantwoordelijkheid van politieke partijen, dat zo kenmerkend is voor de christendemocratie, ook bij andere partijen zoals de uwe zou kunnen doorklinken.

*Raymond Gradus, Directeur
Wetenschappelijk Instituut voor
het CDA*

D66 individu in verbinding

'Eigen verantwoordelijkheid' staat bij veel mensen die zich progressief of links noemen in een kwade reuk. Het zou enkel een vermomming zijn van een neoliberale agenda voor een keiharde wereld van 'eten of gegeten worden' en het recht van de sterkste. Teveel mensen zouden niet in staat zijn om deze verantwoordelijkheid te dragen en ten onder gaan aan de druk van grote machtspartijen. Voor mij echter is eigen verantwoordelijkheid een wezenlijk en mooi begrip. Maar dan wel het soort eigen verantwoordelijkheid zoals in het sociaal-liberalisme terug komt. Hierin staat de vrijheid van het individu centraal – een individu dat in verbinding staat met z'n medemensen. De grote maatschappelijke trends als secularisering en individualisering van de afgelopen decennia illustreren een transitie van een mens die leeft als onderdeel van een collectief naar een individu dat leeft met verantwoordelijkheid voor het geheel. Dit is het soort eigen verantwoordelijkheid waar ik aan hecht en waar ik vertrouwen in heb. Het is een eigen verantwoordelijkheid die

Hoe definiëren andere politieke stromingen het begrip eigen verantwoordelijkheid? De Helling nodigde alle wetenschappelijke bureaus uit hun visie te geven.